

congresverslag

20 september 2017

The Hague Security Delta Campus

Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit 2017

www.sbo.nl/criminaliteit

Studiecentrum voor
Bedrijf en Overheid

Inhoud

1. Voorwoord
2. Samenwerken aan de aanpak van ondermijning en georganiseerde criminaliteit
3. Ondermijning en georganiseerde criminaliteit
4. Een georganiseerde overheid tegen georganiseerde criminaliteit
5. Bestuurlijke aanpak van ondermijning en georganiseerde criminaliteit
6. Politiële aanpak georganiseerde criminaliteit
7. Strafrechtelijke aanpak van georganiseerde criminaliteit
8. De werkwijze van criminele netwerken
9. Meer weten?

Voorwoord

Beste lezer,

Illegale hennepkwekerijen, vastgoedcriminaliteit, mensenhandel, witwaspraktijken... Het overgrote deel van de gemeenten in Nederland ondervindt schade van georganiseerde criminaliteit, waarbij de integriteit van de samenleving in het geding is en waarbij de directe leefomgeving van bewoners wordt bedreigd.

Op 20 september 2017 vond op The Hague Security Delta Campus de eerste editie van het congres Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit plaats waar ervaringsdeskundigen en experts werkzaam bij de overheid, wetenschap en het bedrijfsleven samenkwamen om kennis en ervaringen uit te wisselen over de aanpak van ondermijning en georganiseerde criminaliteit.

In deze terugblik op het congres worden de opgedane kennis en ervaringen voor u nog eens op een rij gezet, zodat u deze kunt toepassen in uw dagelijkse praktijk.

Veel leesplezier!

Met vriendelijke groet,

Frank van Summeren, congres- en opleidingsmanager veiligheid bij het Studiecentrum voor Bedrijf en Overheid en organisator van het congres Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit.

Xander Beenhakkers, dagvoorzitter van het congres Ondermijning & Georganiseerde Criminaliteit en hoofddocent van de cursus bestuurlijke aanpak van ondermijning.

Bas de Kroon, partnershipmanager bij het Studiecentrum voor Bedrijf en Overheid.

Samenwerken aan de aanpak van ondermijning en georganiseerde criminaliteit

De deelnemers werden welkom geheten door Joris den Bruinen, plaatsvervangend directeur van The Hague Security Delta, het grootste veiligheidscluster van Europa waar overheid, wetenschap en bedrijfsleven samenwerken aan innovatieve oplossingen voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken waaronder de aanpak van ondermijning en georganiseerde criminaliteit.

Ondermijning en georganiseerde criminaliteit

De eerste lezing van het congres werd verzorgd door Edward Kleemans, hoogleraar zware criminaliteit en rechtshandhaving aan de Vrije Universiteit van Amsterdam en docent op de cursus Bestuurlijke aanpak van Ondermijning. Hij richt zich in zijn onderzoek op vormen van zware criminaliteit die in georganiseerd verband worden gepleegd. In zijn presentatie ging Edward Kleemans in op de belangrijkste trends en ontwikkelingen op het terrein van ondermijning en georganiseerde criminaliteit. Hij is van mening dat ondermijning een politiek begrip is geworden. Er wordt nauwelijks nog gesproken over georganiseerde criminaliteit, maar wel over ondermijning. Terwijl ondermijning in de wetenschap geen rol speelt, omdat het begrip niet helder is gedefinieerd en ieder er zijn of haar eigen associatie bij heeft.

Edward Kleemans benoemt drie belangrijke veranderingen in het denken over georganiseerde criminaliteit. Ten eerste is de kennis over georganiseerde criminaliteit enorm toegenomen. Het betreft criminele netwerken die veel geld verdienen met onder andere het doorvoeren van drugs wereldwijd. Een dilemma van criminelen is dat ze vooral veel andere criminelen kennen. Terwijl ze bij hun criminele activiteiten ook sterk afhankelijk zijn van bepaalde beroepsbeoefenaars uit de legale wereld, waaronder advocaten, notarissen, witwassers en vervoerders. De grens tussen de onder- en bovenwereld vervaagt, ook doordat een groot deel van de criminelen naast hun criminele activiteiten ook verbonden is met legale activiteiten, via een baan of via bedrijven.

Ten tweede is er steeds meer sprake van een grijs gebied wanneer het georganiseerde criminaliteit betreft. Het oorspronkelijk gemaakte onderscheid tussen organisatiecriminaliteit en georganiseerde criminaliteit is niet zwart of wit, maar kent vele grijstinten. Denk aan grote fraudezaken, waarbij nette en minder nette mensen een rol spelen, maar ook doorgewinterde criminelen. Georganiseerde criminaliteit vindt steeds vaker in internationaal verband plaats. Criminelen zijn immers niet gebonden aan grenzen. Daar staat tegenover dat de vindplaats van criminelen lokaal is waar zij zich vestigen in buurten, wijken en steden.

De aanpak kent daarom naast een internationale ook een lokale component. De burgemeester heeft een belangrijke rol gekregen in de aanpak van criminelen die de maatschappij ondermijnen met hun activiteiten.

De derde belangrijke verandering heeft betrekking op nieuwe vormen van samenwerking in de aanpak van ondermijning en georganiseerde criminaliteit. De overheid is nog maar een van de spelers, samen met private organisaties. Bovendien is er niet een overheid. Er is sprake van allemaal aparte organisaties met ieder hun eigen belangen. Het betreft autonome organisaties die moeten samenwerken aan opgaven waarop ze doorgaans niet worden afgerekend omdat het buiten hun oorspronkelijke takenpakket ligt. Dit betekent dat interne en externe politieke steun heel belangrijk is om een samenwerking te laten slagen. Geslaagde samenwerking is een wonder op zich! Dus laten we er zuinig op zijn!

Een georganiseerde overheid tegen georganiseerde criminaliteit

Caspar Hermans, programmadirecteur bij de Taskforce Brabant-Zeeland, gaat in zijn presentatie in op hoe de overheid zich kan organiseren voor de geïntegreerde aanpak van ondermijning en georganiseerde criminaliteit. Belangrijk aandachtspunt hierbij is hoe kan worden voorkomen dat er misbruik wordt gemaakt van legale economische en juridische (overheids)voorzieningen voor investeringen van crimineel vermogen en het ontplooiën van criminele activiteiten. Dit kan door het opwerpen van barrières om het criminele ondernemingsklimaat te verslechteren, gelegenheidsstructuren te verstoren en economische machtposities van criminelen en hun facilitators te bestrijden.

Wij jagen de publiciteit zoveel mogelijk aan vanuit Brabant. Alles wat aandacht krijgt, groeit! Wie zit er bovenin de piramide van Maslow, de crimineel of de overheid? Het beeld was dat in Brabant sprake was van een machteloze overheid. We hebben een aantal dingen gedaan om dat beeld te kantelen. Je moet dus juist wel vertellen wat je doet! Je hebt een beeld nodig uit onverwachte hoek. Journalisten zijn zich op gegeven moment gaan mengen in de beeldvorming over bijvoorbeeld OMG's. Dat is een goede ontwikkeling: John van de Heuvel durft kritische vragen te stellen en dat werkt buitengewoon effectief.

Wat weet je op welk moment? Vaak kom je pas later achter malafide praktijken. Als burgemeester kan je goed een lintje doorknippen van een witwaszaak. Als je hetzelfde blijft doen, dan gaat je presteren achteruit. Dat is een biologische wet. Als burgemeester kan je veel meer dan dat hij mag vanuit zijn bevoegdheden. Je mag een stopgesprek voeren met Guus Meeuwis als hij bij een OMG gaat optreden.

Tussen droom en daad staat het ambtelijk apparaat. Help de burgemeester met een oplegmemo ten behoeve van het beleidsproces. Je moet werkendeweg kleine interventies doen en leren. Niet wachten totdat er een formele opdracht komt.

Laat ambtenaren nou ook gewoon experimenteren. Laten we gewoon beginnen en we zien wel waar we uitkomen. Wees niet bang om fouten te maken.

Het is een illusie om te denken dat we met zijn allen in een keer ondermijning aan kunnen pakken. Een waterbedeffect is een goed gevolg van een goede aanpak op een plek. Laten we nou gewoon eens beginnen, dat hebben we toch afgesproken? Maak die fouten maar dan leer je wel!

Maatschappelijke weerbaarheid: we kunnen het niet alleen. Integrale intelligence is wel echt een ding. De Taskforce Brabant Zeeland werkt nu met Defensie (NATO) samen om die intelligence in te richten. Modellen die door NATO zijn ontwikkeld, worden gehanteerd door de Taskforce Brabant Zeeland. De autoverhuurbranche bijvoorbeeld, in de praktijk zien we dat 90% van de autobedrijven malafide is. Sluit maatschappelijke bondgenootschappen; KNVB, Horeca NL en BOVAG. Maak daar nou werk van! Het zit hem met name in de awareness!

Bestuurlijke aanpak van ondermijning en georganiseerde criminaliteit

Wim Hillenaar, burgemeester van de gemeente Cuijk en lid van de stuurgroep van het Regionale Informatie- en Expertise Centrum Oost-Brabant, verzorgde de derde presentatie op het congres over de bestuurlijke aanpak van ondermijning en georganiseerde criminaliteit. In zijn presentatie ging hij in op de ontwikkeling van een strategie voor de aanpak van ondermijning en georganiseerde criminaliteit, het opwerpen van barrières tegen criminele activiteiten die de samenleving ondermijnen en bestuurlijke instrumenten voor de aanpak van criminele netwerken.

Wat is nou ondermijning? Ik hoef het hier niet uit te leggen maar ik moet het nog te vaak uitleggen. Nog lang niet iedereen weet dat gemeenten een rol hebben in de aanpak van ondermijning. We moeten de boodschap blijven vertellen.

Iedere dag krijgen Brabantse gemeenten een nieuwsupdate van de Taskforce over resultaten in de aanpak van ondermijning. Het houdt ons goed bij de les. De misdaad is georganiseerd, nu de maatschappij nog.

In Cuijk is een Uitvoerings- en Informatie Team ingericht om echt informatie te gaan uitwisselen binnen de organisatie. We moesten medewerkers uitleggen waarom dit soort taken behoren tot het werk van een bouwvergunningverlener. Het geeft een veel hogere intensieve drive voor het werk. Niet iedereen is capabel genoeg en heeft de juiste competenties om dat te kunnen.

Het sluiten van panden is enorm toegenomen. Het Damocles beleid is zeer belangrijk. Dat geldt ook voor de samenwerking tussen gemeenten. Bestuurlijk ontstaan er nog al wat dilemma's over het sluiten van panden. Wat nou als er kinderen wonen?

Het feit dat een gemeente bibob-beleid heeft, is een goed punt. Als er wordt gebeld of de gemeente aan bibob doet en het antwoord is ja, dan wordt de hoorn er regelmatig opgegooid. Dan is er al een afgevangen.

Politiële aanpak georganiseerde criminaliteit

De vierde presentatie over de politieke aanpak van georganiseerde criminaliteit werd verzorgd door Wilbert Paulissen, hoofd van de landelijke recherche van de landelijke eenheid van de Nationale Politie. Hij ging in op welke manier kan worden opgetreden tegen criminele netwerken die met hun criminele activiteiten de samenleving ondermijnen.

We leven in een narcostaat. De beschikbaarheid van cocaïne is hoger dan ooit. Er is 50.000 kilo in beslag genomen. De productie van synthetische drugs is hoger dan ooit. Het gaat om 60.000 liter chemicaliën. Ook het gebruik van Meth en Fentanyl zorgt wereldwijd voor grote problemen, waaronder jaarlijks 30.000 doden in de Verenigde Staten. Er is sprake van een parallelle economie waar de winstmarges blijven stijgen. Waarbij ook sprake is van een liquidatiegolf die verder reikt dan de grenzen van ons land.

Opsporing als vergelding is nog steeds heel belangrijk. Boegbeelden van de Nederlandse criminaliteit moeten gestraft worden, daar heeft de Nederlandse maatschappij recht op. Maar ook vooral investigation as a service, met als goed voorbeeld het Nomoreransomware platform wereldwijd samen met het bedrijfsleven om slachtoffers de sleutels van hun vergrendelde computer terug te geven.

Einstein: Doing the same thing over and over again and expecting the same thing. Slimme denkers en doeners bij elkaar zetten, levert goede dingen op die wel werken. Dat hebben we bij het Team High Tech Crime gedaan. Er zijn 50 slimme koppen rechtstreeks van de universiteit en technologiebedrijven bij 50 doorzetters uit de opsporing gezet. Hiermee zijn grote resultaten bereikt.

Wilbert Paulissen sluit af met de benoeming van de belangrijkste ontwikkelingen in de opsporing: onderzoeken met behulp van big data, human intelligence, inzet van techniek en internationalisering. Met als rode draad door deze vier ontwikkelingen het herleiden van crimineel vermogen.

Strafrechtelijke aanpak van georganiseerde criminaliteit

Albert van Wijk, lid van het College van procureurs-generaal dat het landelijke opsporings- en vervolgingsbeleid van het Openbaar Ministerie bepaalt, ging in op de rol van het Openbaar Ministerie bij de aanpak van ondermijnende georganiseerde criminaliteit. Hierbij werd aandacht besteed aan de juridische instrumenten en de relatie tussen de strafrechtelijke aanpak versus de bestuurlijke aanpak van georganiseerde criminaliteit.

Natuurlijk hebben wij de gezagsrol en de burgemeester ook, maar de sprong die we gemaakt hebben, is enorm. Als OM hebben we lang verzucht van waar blijft het bestuur? Er is een spanning tussen het machtsveld van de burgemeester en de officieren van justitie. Dat is nog steeds lastig.

Ten tweede, ik word altijd erg getriggerd door beeld. We doen alsof we altijd zo bewust zijn. Het woord ondermijning is niet willekeurig gekozen. Kijk uit in je bewustwording dat je het niet alleen blijft hebben over drugszaken, grootschalige fraudes zijn misschien wel veel meer ondermijnend. Het OM is voortdurend bezig met schaarste management. Het succesnummer is van op ieder probleem heel gericht teams te bouwen op een onderwerp. Daarbij krijg je te maken met twee dilemma's. Het probleem is fluïde, dus hoe kun je dan een vast team bouwen? Het OM is niet altijd in alle driehoeken, dus in hoeverre kunnen we aansluiting vinden tussen bestuurlijke rituelen en strafrechtelijke rituelen? Hoe gaan we de samenwerking tussen de oude werkelijkheden samenvoegen met de nieuwe problemen?

Bestrijding van ondermijning, gaat voor mij over recht en rechtvaardigheid. Wij zullen nooit te nimmer alle aangiftes op kunnen pakken. Strafrecht is symboolrecht. Hoe kun je het symbool koesteren. Door de juiste zaken te doen. Iedere burger vindt zijn eigen zaak de belangrijkste. Maar je moet ook zorgen dat je uitlegt wat je wel en niet doet. De juiste zaken, de juiste soort, en de juiste hoeveelheid. Dat is het drieluik van het OM tegenwoordig. De symboolwerking van het strafrecht is een precair evenwicht. Een van de functies van strafrecht is ook agenderen.

Wat kan jou het schelen dat er iedere dag een vrachtwagen met cocaïne door je straat heen rijdt, als hij zich maar aan de snelheid houdt en voor je kinderen oppast. Het strafrecht telt alleen bijna niet meer mee, maar voor ons is het wel belangrijk om te laten zien wat we doen.

Het lukt ons slecht om bij het criminele geld te komen. Waarom komen alle criminelen naar Nederland? Omdat we een hele goede infrastructuur hebben, lage straffen en we kunnen het maar niet oplossen. Ik wil jullie uitnodigen om alle andere opsporingsdiensten en inspecties te leren kennen en er mee samen te gaan werken. Een groot deel van de opsporingsonderzoeken wordt bijvoorbeeld door de FIOD gedaan. Die is de grootste opsporingsdienst. Zij kunnen op lokaal niveau ook veel doen. Dan heb je pas echt een integrale aanpak.

Wanneer zijn wij nou het meest effectief? En wat hebben we nodig? Voldoende middelen, begrip voor elkaars belangen, leren omgaan met verschillen, informatie delen, elkaars taal leren spreken en leren samenwerken. Je kunt pas goed samenwerken, als je precies weet wie je zelf bent. Wat zijn nou de kernwaarden van je eigen organisatie? Identiteitsbewustzijn: je staat niet voor de belangen van je organisatie maar voor die van het maatschappelijk nut.

De werkwijze van criminele netwerken

De laatste presentatie van het congres werd verzorgd door John van den Heuvel, misdaadverslaggever en voormalig rechercheur bij de politie. Hij werkte aan talloze nationale en internationale misdaadreportages, presenteerde voor tv-programma's als Bureau Misdaad, Crime Time en Bureau van den Heuvel en schreef verschillende boeken over georganiseerde criminaliteit. In zijn presentatie ging John van den Heuvel in op de werkwijze van criminelen en op welke manier criminele netwerken kunnen worden ontmoedigd om criminele activiteiten te ontplooien. Een belangrijke rol is hierin weggelegd voor de media. De overheid kan de journalistiek gebruiken om criminelen in beeld te brengen en hun criminele activiteiten aan de kaak te stellen waardoor de bovenwereld zich terugtrekt en de criminelen zich moet beperken tot de onderwereld. Hierdoor kan vermenging tussen de onder- en bovenwereld worden tegengegaan. John van den Heuvel benoemde de drie P's van misdaadbestrijding: plukken, pesten en publiciteit.

Uiterlijk vertoon is zeer belangrijk in de onderwereld. Ze willen graag geld uitgeven. Toen een crimineel is gaan praten, werd pas inzichtelijk hoe ondermijnd de georganiseerde criminaliteit bezig was.

Tot voor kort werd de media door de overheid te weinig benut in de bestrijding van georganiseerde criminaliteit, terwijl criminelen en hun advocaten wel de weg naar de media wisten te vinden. Hier is een kentering in zichtbaar aangezien de overheid zich steeds vaker tot de journalistiek went om successen te delen en tekst en uitleg te geven over genomen beslissingen betreffende de aanpak van ondermijning en georganiseerde criminaliteit.

Voor journalisten is het voor hun eigen veiligheid en onafhankelijkheid van belang dat zij gedegen onderzoek doen naar een zaak alvorens ze hierover verslag doen, ze hoor en wederhoor toepassen en ervoor zorgen dat ze niet de spreekbuis worden van een van de partijen (de overheid dan wel de georganiseerde criminaliteit).

Meer weten?

Congres Ondernijning & Georganiseerde Criminaliteit

Op het [congres Ondernijning & Georganiseerde Criminaliteit](#) hoort u hoe u ondernijning veroorzaakt door criminele netwerken in uw gemeente voorkomt.

Cursus Bestuurlijke aanpak van ondernijning

Op de [cursus Bestuurlijke aanpak van ondernijning](#) leert u hoe u voorkomt dat criminele organisaties zich vestigen in uw gemeente.

Opleiding Bibob Coördinator

Op de [opleiding bibob coördinator](#) leert u hoe u de wet bibob toepast in uw gemeente.

Cursus Bestuursrechtelijk handhaven

Op de [cursus Bestuursrechtelijk handhaven](#) leert u hoe u misstanden in uw gemeente voorkomt dan wel bestrijdt.

Cursus Aanpak financieel-economische criminaliteit

Op de [cursus Aanpak financieel-economische criminaliteit](#) leert u hoe u financiële fraude waar mogelijk voorkomt en waar nodig bestrijdt.

Opleiding Integriteitscoördinator in het publieke domein

Op de [opleiding Integriteitscoördinator in het publieke domein](#) leert u hoe u komt tot een integriteitsbeleid voor uw organisatie.

Cursus Waarheidsvinding

Op de **cursus Waarheidsvinding** leert u hoe u door de waarheid te achterhalen een einde kan maken aan een ongewenste situatie.

Cursus Informatie uitwisseling in de veiligheidsketen

Op de **cursus Informatie uitwisseling in de veiligheidsketen** leert u hoe u informatie uitwisselt over criminele netwerken met uw veiligheidspartners.

Opleidingsadvies

Wilt u meer inhoudelijke informatie? Neem contact op met:

Tonnie van Zanten

040-2 972 780

Leestips

- Handboek Milieucriminaliteit - <https://www.sdu.nl/handboek-mi...>
- De kracht van de wijkagent - <https://www.sdu.nl/kracht-van-...>
- Informatiegestuurd politiewerk - <https://www.sdu.nl/informatieg...>
- De fraudeaangifte - <https://www.sdu.nl/fraudeaangi...>

Partners

